कक्षा १२वीं
वास्तु विज्ञान - 1220

प्र० (1) रिक्तस्थानानि पूरयत -

(क) एवमुक्त्वा नमस्कृत्य पादपेभ्यो ------ शुचिः।

(ख) चतुरस्त्रं तु खण्डाग्रं ------ चित्रखण्डकम्।

(ग) ------ योज्यानि जालकानि विचक्षणैः।

(घ) एकहस्तं द्विहस्तं वा ---- प्रहति मन्दिरे।

(ङ) मूलाग्रयो ---- तदूर्ध्वे तु प्रमालिका।

(च) अश्वत्थोदुम्बरश्चैव ---- वटवृक्षकः।

(छ) मुनयः प्रवदन्त्युच्चं ---- सार्वदेशिके।

(ज) पादाग्रविपुलं यत्तु तद् ----- कथ्यते।

(झ) विरूपं वा सरूपं वा सर्वमङ्ग -----।

(ञ) यथाशोभं यथाचित्तं ----- कर्णपालिका।

(ट) ---- कार्यं तिलैस्तुल्यं सुशोभनम्।

(ठ) ---- धनरत्नानि ज्येष्ठे मृत्युस्तथैव च।

(ड) नवभागं गृहं कृत्वा ------ दक्षिणे।

(ढ) ---- दहते पापं स्वर्गं मोक्षं ददाति च।

(ण) अग्निकोणे सदा कुर्या -------।

(त) शङ्कुद्विगुणमानेन तन्मध्ये ---- लिखेत्।

(थ) शुभदः सर्ववर्णानां प्रासादेषु ------ च।

(द) एवं ---- कृत्वा वासं नरः कुर्यात्।

(ध) पूर्वे ब्राह्मणराशीनां वैश्यानां ---- शुभम्।

(न) देवोऽसौ सूत्रधारो जगदखिलहितः पातु वो ---।

G. Pant

20 (1)

प्र० (2) सत्य वाक्यानां समक्षम् 'आम' असत्यवाक्यानां समक्षम् 'न' इति लिखत –

(क) चतुःषष्टिपदे मध्ये ब्रह्माणस्य नवपदम् ।

(ख) छायाया दक्षिणे वामे नीत्वा सूत्रं प्रचारयेत् ।

(ग) भूपरिक्षाऽध्याये पञ्चविंशति श्लोकाः वर्तन्ते ।

(घ) देवानां तु द्विजातीनां चतुरस्त्रायता श्रुताः !

(ङ) भूमिप्रासादयानानि शयनं च चतुर्विधम् वास्तुप्रकाराः ।

(च) चतुष्पञ्चतलं प्रोक्तं चतुर्मानं न सनातनम् ।

(छ) आराध्य गन्धपुष्पाद्यैर्भुवनाधिपतिं जपेत् ।

(ज) सकलविभवयुक्तं स्थापयेत् गर्भमूर्ध्नि ।

(झ) मयमते द्वादशोऽध्याये प्रस्तरकरणम् वर्णनं विद्यते ।

(ञ) इष्टका चूर्ण संघात प्रस्तर स्तम्भ विस्तरम् ।

(ट) 'वास्तुरत्नावली' ग्रन्थस्य रचयिता जीवनाथ दैवज्ञः ।

(ठ) धनुः कुम्भे अष्टङ्गुल्यः मकरे षड्ङ्गुल्यं तथा ।

(ड) सचिवानाम् पञ्चगृहाणि भवन्ति ।

(ढ) वास्तुरत्नावल्याः चतुर्थोऽध्यायः गृहद्वारनिर्णयाऽध्यायः ।

(ण) पुरभवनग्रामाणां ये कोणास्तेषु निवसतां गुणाः ।

(त) सूत्राभित्ति शिलान्यासः वायव्यकोणे कुर्यादिति ।

(थ) चैत्रे व्याधिमवाप्नोति यो गृहं कारयेन्नरः !

(द) ईशान्यां देवालयम् न भवितव्यम् ।

(ध) लाभस्थानगताः सर्वे प्रयच्छन्ति शुभं फलम् !

(न) क्रूरग्रहाधिष्ठित वृद्धिभे च विवर्जनीयं त्रिविध प्रवेश ।

प्र० ③ उचितं मेलनं कुरुत –

(क) उत्तरपूर्वकोणः —	दण्डम्
(ख) पादाग्रविपुलं —	आग्नेयकोणे
(ग) आप्तसूत्रम् —	मसूरक
(घ) कुट्टिम —	मापसूत्रम्
(ङ) पद्मकेसरम् —	मयमते
(च) श्रावणमासः —	पशुवृद्धिः
(छ) उपपीठविधानम् —	अधिष्ठानम्
(ज) रक्तगन्धा —	पशुनाशः
(झ) मधुरसः —	विप्रस्य
(ञ) आषाढमासः —	क्षत्रिया
(ट) भूपरिग्रहाऽध्यायः —	द्वितीयोऽध्यायः
(ठ) शल्योद्धाराऽध्यायः —	प्रथमोऽध्यायः
(ड) उपपीठः —	चतुर्दशः
(ढ) मसूरमानानि —	सुभद्रः
(ण) प्रतिच्छेदम् —	दैत्यः
(त) अन्धकासुरः —	खण्डम्
(थ) पूर्वदक्षिणकोणः —	स्निग्धः
(द) अनूपः —	ईशानः
(ध) रसाः —	षोडशप्रकाराः
(न) वास्तुभूमिः —	चत्वारः

— signature —

प्र० (4) एकपदेन उत्तरं लिखत –

(क) पूर्वदिशायां रोपणयोग्य वृक्षः कः ?

(ख) भूपरिग्रहाऽध्याये कति श्लोकाः वर्तन्ते ?

(ग) कूपनिर्माणप्रसंगे कतिपद वास्तुनिर्माणं भवति ?

(घ) वृष्टिकारक देवः कः ?

(ङ) अंधकासुरस्य युद्धं केन सह घातम् ?

(च) सोमः कस्य अपर नाम ?

(छ) मन्त्रिणः कति वेश्मानि गृहाणि भवन्ति ?

(ज) कति विभागे दश-दश पूर्वोत्तरायता रेखाः ?

(झ) नूतनगृहे कं काष्ठं प्रशस्यते ?

(ञ) पूर्वद्वारस्य किं फलम् ?

(ट) वैशाखमासे गृहारम्भस्य किं फलम् ?

(ठ) शिलान्यासः कस्मिन् कोणे एव करणीयम् ?

(ड) उपपीठपदे कति देवाः सम्मताः ?

(ढ) वामे तु करकं काष्ठमनलं कुत्र भवेत् ?

(ण) दीर्घमकरस्य भास्करे किं निर्माणं शुभं ज्ञेयानि ?

(त) स्तम्भस्य पर्यायशब्दाः के सन्ति ?

(थ) एकवर्णा स्थिराः स्निग्धाः कस्याः लक्षणम् ?

(द) चतुर्दशोऽध्याये कति श्लोकाः सन्ति ?

(ध) मृदायाः कति प्रकाराः सन्ति ?

(न) उत्तरं कतिविधं पादविस्तारं कल्पयेत् ?

—डी.पी. [signature]

प्र० ⑤ लघूत्तरीयाः प्रश्नाः समाधेयाः ?

(क) प्रस्तरकरणे कायपादस्य भूमिकां लिखत ?
(ख) नृपादीनां गृहविचारो लेख्यो ?
(ग) वास्तुरत्नावल्याः द्वारनिर्णयं विवेचयत ?
(घ) कूर्मपृष्ठ भूमेः लक्षणं लिखत ?
(ङ) भूमेर्वर्णविचाराणाम् स्पष्टीकरणम् कुरुत ?
(च) 'मासे तपस्ये तपसि' इति श्लोकं प्रपूरयत ?
(छ) इष्टकालक्षणम् प्रतिपादयत ?
(ज) गृहसमीपस्थ शुभाशुभ वृक्षाणां वर्णनं कुरुत ?
(झ) गृहस्याग्निकोणे स्तम्भरोपणम् प्रतिपादयत ?
(ञ) पश्चिमद्वारस्य फलम् लिखत ?
(ट) सुप्तभूमेर्लक्षणं लिखत ?
(ठ) गृहकूपनिर्माणे दिग्वशेन फलं लिखत ?
(ड) स्तम्भलक्षणम् प्रतिपादयत ?
(ढ) नक्षत्रवशेन दिग्ज्ञानमुक्तं स्पष्टयत ?
(ण) 'नूतने नूतनं काष्ठं' इति श्लोकं प्रपूरयत ?
(त) वास्तुशास्त्रे वृक्षसंग्रहणम् कथं सम्पाद्यते ?
(थ) अधिष्ठानस्य सामान्यलक्षणम् स्पष्टयत ?
(द) उपपीठविधाने सुभद्रस्य का भूमिका वर्तते ?
(ध) मयमतानुसारं भूलम्बविधानम् स्पष्टयत ?
(न) गर्भविन्यासदृष्ट्या प्रथमेष्टकायाः वर्णनं कुरुत ?

प्र० ⑥ उचित विकल्पं चिनुत -

(क) पूर्वदिशिरोपण योग्यः वृक्षः वर्तते -

(1) वटवृक्षः (2) प्लक्षः (3) अश्वत्थः (4) आम्रवृक्षः

(ख) कस्य प्रमाणेन सूत्रैः क्षेत्रं प्रसाधयेत ?

(1) गृहस्य (2) प्रसादस्य (3) मन्दिरस्य (4) अरण्यस्य

(ग) अधिष्ठानविधानम् कस्मिन् अध्याये प्राप्यते ?

(1) द्वादशोऽध्याये (2) पञ्चदशोऽध्याये (3) त्रयोदशोऽध्याये (4) चतुर्दशोऽध्याये ।

(घ) कुड्डिकापरभागे तु केसरी कुत्र भवेत् ?

(1) पूर्वे (2) पश्चिमे (3) उत्तरे (4) दक्षिणे

(ङ) उपपीठपदे कति देवाः सम्मताः ?

(1) 25 (2) 26 (3) 27 (4) 28

(च) वास्तुरत्नावल्यां भूपरिग्रहाऽध्याये कति श्लोकाः ।

(1) 43 (2) 55 (3) 53 (4) 39

(छ) वास्तुभूमेः प्रकाराः वर्तन्ते ?

(1) दश (2) द्वादश (3) षोडश (4) नवदश

(ज) भूलम्बविधानाऽध्याये कति श्लोकाः सन्ति ।

(1) 50 (2) 21 (3) 27 (4) 18

(झ) स्तम्भस्य पर्याय शब्दः कः ?

(1) अणु (2) करण (3) स्थाणुः (4) शम्पः

(ञ) मयमते षोडशोऽध्याये वर्णितमस्ति ?
(i) शिलालक्षणम् (2) प्रस्तरकरणम् (3) वेतिका (4) सीबन्धम्
(ट) उपपीठविधानम् कति मतम् ?
(i) द्विधा (2) त्रिधा (3) चतुर्धा (4) पञ्चधा
(ठ) स्तम्भस्य मानं अधिष्ठानस्य ऊर्ध्वमानस्य भवति ?
(i) द्विगुणं (2) त्रिगुणं (3) चतुर्गुणं (4) दशगुणं
(ड) सचिवस्य कति गृहाणि भवन्ति ?
(i) नव (2) पञ्च (3) षड् (4) दश
(ढ) वैशाखमासे गृहारम्भस्य किं फलम् ?
(i) शोकः (2) भृत्यनाशः (3) अर्थलाभः (4) कलहः
(ण) नूतने गृहारम्भे काष्ठं प्रशस्यते ?
(i) पुरातनं (2) जीर्णं (3) नूतनं (4) आद्रकम्
(त) गृहनिर्माणे वृषस्थे सूर्ये किं फलम् –
(i) धनवृद्धिः (2) रोगभयं (3) सौख्यं (4) धनागमः
(थ) आयनामानि कति –
(i) दश (2) अष्टौ (3) नव (4) चत्वारः
(द) 'वास्तुरत्नावल्याः' लेखकः कः ?
(i) जीवनाथदैवज्ञः (2) भास्कराचार्य (3) मयासुरः (4) वराहमिहिरः
(ध) खट्वाङ्गं नन्दकं शार्ङ्गं कस्य हेमजम् ?
(i) वरुणस्य (2) इन्द्रस्य (3) यमस्य (4) क्षेत्रपालस्य

Signature

प्र० 7 - दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः समाधेयाः -

(क) पादप्रमाण - द्रव्यपरिग्रह विधानमलिखत ?

(ख) शिलान्यास विधिं मयमतानुसारेण लिखत ?

(ग) गर्भविन्यासे ब्रह्मगर्भम्, विष्णुगर्भम् इत्यनयोः विवेचनं कुरुत ?

(घ) उपपीठविधाने वेदिभद्रम् कथं भवति ? लिखत -

(ङ) 'दण्ड लक्षणम्' तथा च कलश लक्षणम् प्रतिपादयत ?

(च) स्तम्भस्य मानभेदयोः वर्णनं कुरुत ?

(छ) वृक्षसंग्रहणे वास्तुशास्त्रस्य का भूमिका ? लिखत -

(ज) मयमते प्रस्तरकरणे उत्तरवाजनौ प्रमालिकायाः प्रतिपादयत -

(झ) सौरमासवशेन स्वादिमुख गृह विचारो लेख्यो ?

(ञ) 'वास्तुरत्नावली' ग्रन्थस्य मङ्गलाचरणं विलिख्य भूमेः वर्णाः स्पष्टयत -

(ट) वास्तुविहित वृक्षाणां लक्षणं विलिख्य वर्ज्य वृक्षाणां वर्णनं कुरुत ?

(ठ) वास्तुरत्नावल्याः गृहप्रवेशाऽध्यायस्य सारांशो लेख्यो ?

(ड) वसिष्ठ संहितानुसारेण वास्तु भूमेः षोडश प्रकाराः लिखत ?

(ढ) एकाशितिपदे वृत्ते वास्तौ देवानां न्यास क्रमः स्पष्टयत ?

(ण) धनादिकं गृहं वृद्धौ निर्धनाय तद्धनाधिकम् विवेचनं कुरुत ?

— [signature]